

RUITLASÕ OLAVI JÄR' EJUTT 4

Väikene tükk tõmmas
suu vildakilõ

Hiis oll jälki rahvast puupüstü täüs tulnu. Moro pääl istsõva Mats'uri mehe', Kolodavitsa, Laossina, Lüübnitsa, Tobrova, Podmotsa uma'. Inemisi õgalt puult – Verhuulitsast, Meremäeni vällä. Kõik olli kohal, pääle Rasvaliitlasi.

Platsi viirde, annikivi mano, olliva kohaletulnu kinni köitnü hobõssit, lehma, lambit. Nuidõ kõrval saivsa korvi' sõira, kikkasiini, palohkit. Annikivi mano haina pääle oll pant kõkkõ, midä ütest talost moro pääle panda om. Munnõ, kohopiimä, võidu. Lämmijärveviirse mehe' olli' toonu' kuivatõt kalla. Oll jänessepuure jänessidõga, oll kikkit ja kannu. Finantskriisist ja majanduslangusost huulmalda oll siih kõkkõ niipall'o, õt silmi iist tahtsõ kiriväst võtta'.

Ahto kõndsõ Vanõmbidõ lavva mano ja võtsõ istõt.

«Täämbä, tegelemi selgeltnägemisõ ja ennustamisõga, separatist!» tiät Vanasurm tälle, «täämbä kaemi perrä kuis s'oo aasta inemisi jaos lõpõs ja kuimuudu vahtsõnõ minemä nakas.»

Riitkraav kõigut lavva kotsil pendliga. Põrna Aarel oll suur munni kujoline sõanui peoh ja tä hõorse touu vart... Pervelill liigut lauda piteh taldricku, Sao Paul pesse tassakõistõ šamaaniitrummi...

Ahto kirtsut kahtlõvalt nõnna. Timä usu-us ennustamist, viil veidep selgeltnägemist. Vanaesä oll tälle ütelnü, õt ennustaminõ om soolapuhuminõ. Ja soolapuhuminõ om inemisi petminõ, miä joht sukugi illos olõ-õi.

Üts noorõmb, punatsõ nõnaga Koldovitsa miis lähenesi Vanõmbide lavvalõ, võtsõ hõlma alt kikka, and linnu Karva Põiele ja küsse, suust hapnenut hansapahvakut vällä laskõh:

«Manni läts mu mant minemä... Kas saasi tiidä' kohe ta läts?»

«Saa õks,» üteli Karv, võtt lavva päält kiini ja lei üte matsuga kikkal pää maahha. Pääldä kikas karas lindu, vehkse mõnõ' kõrara' tsiibuga ja sattõ paar meetri kavvõbah mahha.

«Kikas linnäs kirdõhe, Manni niisamata,» tiät Karv, saists püstü, tõi kikka lavva mano tagasi ja pand hindä kõrvalõ korvi.

«Raisk,» vihast Koldovitsa miis, nõst kulagu taiva poolõ ja tormas ütele uma külä mehele külge! Toolõ, kinkõ talo timäst kirdõ poolõ jäi.

«Juu vähäp, sis tulõ Manni kah, ütskõik kostpuult sis,» irvit Karv ja ilest kikast.

Inemisiõ muudku tulliva ja tahtsõva tiidä', Vanõmba ennustivä küll munnõ küll juustu küll sõira päält. Küülidõ, kannu päält... Kõik minkõ päält ennustadi vai selgelt nätti jäi Vanõmbide kätte ja hunnik kõikvõmaligõ produktõga näide kõrval ennõ kasvi. Eiski üts traktor tuudi. Vana hüä Dt-20. Riitkraav ennust saaled ja klapisäretihendidõ perrä tulõva aastaga viläsaaki ja lask peräh Verhuulidsa mehel massina hindä hunnigu kõrvalõ aia'.

S'oo oll sulaselge vargus. Ahto hüpäs püstü ja tiät:

«Kõgõ täpsembält ennustadas õks Põrna päält!»

Kokkutulnu kaiva Põrna Aare poole, Meremäe miis, kiä oll just hobõsõ ohje Põrna Aarele üle andmah, laksat hindäle peoga otsaette:

«Õigõ! Vana Zelnin ennust kõik aig põrna päält!»

Rohkõmb produktõ Vanõmbidõlõ andaki-is. Kõik mehe' – Verhuulitsast, Meremäeni vällä kävevä ümbre Põrna Aare ja järeldivä eis'.

Põrn näie väegade sitt vällä. Pisara tüksevä vägüsi silmä. Tuu hobõsõ peräst mia täl Separatisti peräst saamalda jäi. Riitkraav sai traktori, Karval oll poolõdõõsõ aastaga proviant maah, Pervelillil oll ukv raadio VEF ja terve kodokinosüsteem, Saol tulõvasõ aastaga kartohkaseeme... Timä olõ-õs viil midägi saanu'...

Inemisiõ naksiva' kurvalt lakja minemä. Põrn näkk nii halv vällä, õt olõ-õs siist luuta' talves lummõ õga vahtsõs aastagas viläsaaki. Midägi. Põrna pääle kaieh paistu, õt piat olõma õnnõlik ku vahtsõnõ aastak üldse tulõ.

Laossina mehe' käändsevä' ümbre, tulliva' Vanõmbidõ lavva mano ja üts näist küüsse hilläkeiste:

«A kas mi tulõva aastaga kotoh saassi-i ennusta', õt finantskriisi aol odavamb tulõsi?»

Vanõmba rapudiva ütidselt pääd. Odavat ennustamist nimä' poolda-as.

„Kaartõga saa kotoh ja hõste odavalt ennusta,» andsõ Ahto miihhilõ hüvvä nõvva.

«Kost mi kaardi saami?»

«Taro Igori käest küsüge!»

«Aa, Taro kaartõga ennustami,» sai meestel hüä miil.

Vanõmba laatsõva ennustamisõga saadu kraami Riitkraavi vahtsõ traktori pääle, ronõva' eis' hunnigu otsa ja massin nakas tassa Obinitsa poolõ põkatamma.

«Suur tükk aja suu lahki,» hõigas Põrna Aare näile ikutsõlt perrä.

«Väikene tükk tõmmas suu vildakilõ,» irvidi' traktori päält vasta.

Kas Riigikogu laseb seto kultuuril hääbuda?

Kultuuriprogrammi toetus on leelurahvale veel elulise tähtsusega

Seto kogukond elab laiali üle Eesti. Alati teeb südame soojaks ja annab tuleviku suhtes kindlustunnet, kui mingis Eestimaa kohas tekib kas uus laulugrupp või mingi muu seto kultuurile põhinev tegutsev rühmake.

Praegu on hoogustunud käistõõ tegemine, aga see põhineb vajadusel endale ja oma sugulastele teha seto rahvariideid. Selleks tullakse kokku, otsitakse õpetajad ning omandatakse vajalikud käsitõõskused. Selliseks näiteks on kangakudumine, mis algab lammaste pidamise, niitmise ja villase lõnga tegemise, värvimise ja rõivaste õmblemisega.

Püütakse üle võtta pillimängu oskusi, praegu on veel elus mõned seto traditsioonile tundvad pillimehed, kellelt on võimalik otse õppida. Elustatakse seto labakannelde tegemist ning sellel mänguvõtete taastamist.

Kuna külakogukondades ei ole piisavalt seto traditsiooni tundvaid laulunaisi, siis on oskajad naised kogunenud rühmadeks ja sama suund on ka linnasetode hulgas, kes on üksteist leidnud ning püüavad emamaast kaugel hoida oma kultuuri elus. Laulurühmadel on väga suur tähtsus just laulukultuuri edasiandmise osas. Eriti tervitatavad on need rühmad, kus käivad koos erinevad põlvkonnad. Õnneks praegu väga paljud noored võtavad kaasa omi lapsi kultuurilistele kokkusaamistele, nii ku-

ningriiki, leelopäevale, käistõõppustele kui laulurühma harjutustele. Laulupargid ja kõikvõimaliku õppepäevad või laagrid on üheks traditsiooni edasikandumise ja koolituse kohaks.

Kuna praegu elatakse põhiliselt linnades ja maalgi ei ole põhiline elatusallikas enam talumajandus, siis on külaühis-

☒ **Oleks äärmiselt kahju, kui rahapuudusel tekiks tagasilõök ja kõik see, mida oleme kivihaaval ehitanud, hääbub**

konnale omane traditsiooniline kooskäimine muutunud teistsugused, rõhuasetused on nihkunud. Üle maailma on tähtsamateks kokkusaamisagadeks saanud sünnipäevad. See mõju on tunda ka seto laulurühmade tegevuses. Kui külaühiskonnas said noored igal pühapäeval kokku kirmastel ja sinna kogunes kogu ümbruskonna rahvas, siis nüüd sõidetatakse mõõda Eestimaa erinevaid kohti kokku sünnipäevadele. Võrm ei ole oluline, oluline on, et läbi selle püsiks, hoitaks alles oma esivanemate traditsiooni, mis teeb ühest rahvast rahva.

Keel kaob, kui teda ei pruugita, lauluoskus hääbub, kui ei laulda jne. Viimasel kokkusaamisel Põltsamaal 11. oktoobril andis endast teada Põlvas elavate seto laste rühmake. Nii neid lapsi vaikselt harjutatakse ja õpetatakse olema ja austama oma kultuuri.

Kõigiks sellisteks tegemisteks ja kooskäimisteks on vaja siiski rahalist tuge. Mõnda aega saavad inimesed ise hakkama, aga iga käimine ja kokkukutsumine nõuab aega ja pühendumist ning samuti raha. Raha ei ole kunagi piisavalt, alati tahaks paremini teha ja nagunii kõik nii laulurühmad kui muud kooskäivad organisatsioonid panevad igale sellisele asjale omapoolse panuse lisaks.

Riigipoolne tugi on vajalik ka õppematerjalideks (raamatud, õpikud, helikandjad) ja iseenamida nähtavaks tegemiseks. Kui toetatakse, siis tunned, et sind hinnatakse, sa oled vajalik ja sinuga arvestatakse. Sellest on väga suur psühholoogiline tugi. Rahvariide teemad on väga kallid ning oleks väga kahju kui mõnigi seto jääb oma kultuuri eemale, ei saa tulla teistega laulma ainult sellepärast et tal ei ole majanduslikult võimalik endale rahvariideid muretseda. Sama lugu on kooskäimise kohtade üürimistega. Mingi aeg ehk leitakse kodusid, kelle juures koos käia, aga see ei saa kestata igavesti ning igal pool ei ole see ka võimalik.

Leian, et nii leeloansamblite kui kõigi teiste seto kultuuriga tegelevate rühmade ja gruppide ning õppelaagrite toetamine on hädavajalik. Oleks äärmiselt kahju, kui rahapuudusel tekiks tagasilõök ja kõik see mida oleme kivihaaval ehitanud – rääkinud, julgustanud, õpetanud – hääbub. Tagasilõõgi tagajärgi ei tunneks mitte ainult seto kultuuri, vaid see ulatub kaugemale, tagajärjed võivad olla pöördumatud. Kultuur on habras ja haavatav, teada tulebki erilisel hooldada ja hoida.

Me oleme jõudnud oma tegemistega sellisesse faasi, kus omandanud teadmisi ja oskusi, et panna kokku raamatuid ja anda välja helikandjatel omi laule, pillimänge, jutte nii näitamiseks kui õpetamiseks. Oleme leidnud ja koolitanud inimesi, kes on nõus minema lasteadaadesse ja koolidesse õpetama omakultuuri.

Iidsetele traditsioonidele põhineva seto kultuurikandjad on väga tänulikud riigi toetuse eest ning loodavad, et Riigikogu vastuvõtava eelarve toel see jätkub samas mahus ning aitab meil edaspidigi ellu jääda. ■

Õie Sarv

Seto Leelotarku Kogo esinaine
Seto Kongressi Vanemate Kogu esimees
mtü Seto Kolledži Ühingu juhatusel liige
seto laulupargi Õio Seto' eestvedaja

Obinitsas, 30. oktoobril 2008

Telli ajaleht endise hinnaga
enne 31. detsembrit!

TELLIMISKUPONG

Soovid tellida Setomaa lehte endale koju 120 krooni eest aastas?

Täida see kupong trükitähtedega ning saada ümbrikuga toimetuse aadressil:

Setomaa ajaleht, Laossina küla, 64308 Mikitamäe vald PÕLVAMAA

Jah, soovin vormistada Setomaa ajalehe tellimust aastaks ajaks.

Nimi _____

Perekonnanimi _____

Aadress _____

Telefon _____

Tellimust soovin alates kuupäevast _____

Arve palun saata (täita juhul kui tellija ja maksja pole sama isik või kui soovite arvet e-postile) _____

Tellimus jõustub arve tasumisele järgneval päeval, arvet saab tasuda suvalises pangakontoris või internetipangas

☒ **Ainult detsembri lõpuni on Setomaa tellimine kõigis Eesti Posti kontoritest üle Eesti ning toimetuse kupongiga hinnaga 120 krooni aastas.**

☒ **Ka neil, kelle tellimus lõpeb 2009. aasta sees, on võimalik teha aegsasti tellimuse pikendamine enne 31. detsembrit endise hinnaga.**

☒ **Pärast 1. jaanuari 2009. a. hakkab Setomaa lehe aastatellimus maksma 240 krooni.**